

თამარ ხარიტონაშვილი

ვარშავის მენეჯმენტის უნივერსიტეტის მაგისტრი

საბანკო ბიზნესის სოციალური პასუხისმგებლობა

Abstract

Corporate social responsibility in the banking business spans several decades, although its relevance dates back to the twentieth century, and today it is one of the most important components, as the global crisis has necessitated the integration of moral principles into banking. Many banks have realized the need to create a management system that not only maintains the efficiency of the banking system in the short term, but also ensures the efficiency of its long-term development.

The global financial and economic crisis, which began in 2007 and ended in 2010, has forced companies around the world to reconsider how they do business. Particular attention should be paid to financial institutions and their political will, so as to regulate their actions in order to protect those who easily entrust their finances to them. Emerging areas of social banking and social finance are recent efforts to incorporate broad aspects of capital, social value, and capital into our models of economic well-being. These are approaches to the financial industry that have emerged and attracted public attention mainly during the recent economic crisis. After this crisis, they can use useful lessons on how to improve local and global financial systems, using “best practical” examples.

Social banks were one of the most successful economic start-ups during the global economic crisis of 2007-2010, which increased annual capital by 30%, while most banks were hit by the economic crisis. Social banking is not a radical change of the capitalist system, but an improvement of its basic functions, using the practice of the triple profit principle, which defines three areas of focus: profit, people and the planet.

Thus, our goal is to briefly and simply explain the history, philosophy, current status, perspective of the social bank and what place they have in the global economy, as social banks are based all over the world and their interactions around the world create social finance development.

საკვანძო სიტყვები: საბანკო ბიზნესი, სოციალური ბანკი, კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა, მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი

მსოფლიო ქვეყნების მსგავსად, საბანკო ბიზნესი საქართველოს ეკონომიკაშიც დიდ როლს ასრულებს. ბანკების გამართული ფუნქციონირება ქვეყნის ეკონომიკური მდგრადობისა და სტაბილურობის წინაპირობას წარმოადგენს. საბანკო ბიზნესის განხილვისას მნიშვნელოვანია გაანალიზდეს მისი დანიშნულება როგორც ფისკალური, ასევე სოციალური მიმართულებით, რადგან სოციალური პასუხისმგებლობა გაცილებით ამაღლებს ბანკის მიმართ ნდობის ხარისხს. ამის საფუძველზე ბანკი განკარგავს თავის ფინანსებს გამჭვირვალედ და ზრუნავს ქვეყნის და საზოგადოების კეთილდღეობაზე.

დღესდღეობით, გლობალური შეთანხმების ფარგლებში დიდი ყურადღება ექცევა ორგანიზაციათა მხრიდან კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის გამოვლენას.

საერთაშორისო მასშტაბით ბანკების უმეტესობისთვის ერთ-ერთი ძირეული ფასეულობაა მომხმარებლისადმი ლოიალობა და კორპორაციული პასუხისმგებლობის სტრატეგიული განვითარება, რაც დადებითად აისახება ერთი მხრივ, ბანკის რეპუტაციის მართვაზე, მეორე მხრივ, სოციალურ-ეკონომიკურ წინსვლაზე.

სტატიის მიზანია, საბანკო სექტორში კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის შესასწავლად ისეთი არსებითი საკითხების შესწავლა, როგორიცაა: მისი წარმოშობის ისტორია, ფილოსოფია, ამჟამინდელი მდგომარეობა და ადგილი გლობალურ ეკონომიკაში, CSR-ის განვითარების ტენდენციები მსოფლიოში და მისი გავლენა საზოგადოებასა და გარემოზე.

კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა (CSR)

თანამედროვე მსოფლიო მწვავე სოციალურ პრობლემებში ცხოვრობს. მდგრადი განვითარების მართვის ახალი ეფექტური მოდელები, დღეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. ბიზნესის სოციალური პასუხისმგებლობის კონცეფცია მთელ მსოფლიოში XX საუკუნის ბოლოს დამკვიდრდა და გახდა მდგრადი განვითარების კონცეფციის უმნიშვნელოვანესი კომპონენტი არა მხოლოდ ბიზნესისთვის, არამედ მთლიანად კაცობრიობისთვის.

CSR (კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა) გარკვეულწილად აბსტრაქტული კონცეფციაა, რადგან დღესდღეობით არ არსებობს მისი ერთიანი, უნიფიცირებული, ყოვლისმომცველი და ერთადერთი სრულყოფილი განმარტება. სოციალურ პასუხისმგებლობას კომპანიები ახორციელებენ ნებაყოფლობით, გამომდინარე პირადი შეხედულების და კომპანიის მოგების მიხედვით. სოციალური პასუხისმგებლობის მიდგომა კანონით არ არის დადგენილი. CSR კონცეფციის ინდივიდუალური ფორმები ყოველთვის იქმნება ამ თუ იმ კომპანიის მიერ დაინტერესებული მხარეებით. CSR კონცეფცია მოიცავს ეკონომიკურ, იურიდიულ, ეთიკურ და ქველმოქმედების შემცველ მოლოდინს, რომელიც საზოგადოებას აქვს კომპანიის მიმართ.

1953 წელს *ჰოვარდ ბოუენმა* გამოაქვეყნა წიგნი „ბიზნესმენის სოციალური პასუხისმგებლობა“, სადაც დაინერგა ტერმინი - კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა და ასევე, ბოუენმა მოგვცა CSR-ის თავდაპირველი განმარტება. მან ის განსაზღვრა, როგორც ბიზნესმენების მოვალეობა, მიიღონ სწორი გადაწყვეტილებები და დაიცვან ის სფეროები, რომლებიც სასურველი და შესაბამისია საზოგადოების მიზნებისა და ღირებულებების (Bowen H, 1953).

მეცნიერები აცხადებენ, რომ საბანკო ბიზნესის იმიჯი და სანდოობა დიდ რყევებს განიცდიდა ეკონომიკურ კრიზისში მისი მონაწილეობის გამო. დღეისათვის კი CSR კონცეფცია კომპანიებისთვის აღიქმება, როგორც რეპუტაციის გაუმჯობესების ყველაზე ეფექტური საშუალება.

სოციალური ბანკი

ტერმინი „*სოციალური ბანკი*“ განვითარებად ქვეყნებში თვისობრივად სხვადასხვა კონტექსტით გამოიყენება. ერთი ნაწილი თვლის, რომ სოციალური ბანკი არის გამსესხებელსა და მსესხებელს შორის უშუალო კავშირის დამყარება სოციალური მიზნის მისაღწევად, მეორე ნაწილი თვლის, რომ ეს არის ბანკის ან მთავრობის მიერ გაწეული სუბსიდირება, მესამე - აფასებს, როგორც ქველმოქმედებად, ხოლო მეოთხე განიხილავს, როგორც პოზიტიური გავლენის მქონე ორგანიზაციას, რომლის მიზანია საბანკო საშუალებით დადებითი გავლენა მოახდინოს საზოგადოებასა და გარემოზე, ეკონომიკურ ღირებულებასთან ერთად შექმნას სოციალური და გარემოსდაცვითი ღირებულებები.

ტრადიციულ (კომერციულ) და სოციალურ ბანკს შორის საქმიანი პროცესების მსგავსების მიუხედავად მთავარი განმასხვავებელი გახლავთ, ის, რომ ტრადიციული ბანკის ძირითადი სტრატეგია მაქსიმალური მოგების მიღებაზეა ორიენტირებული, რისთვისაც ის მომხმარებელს მაღალი ხარისხის მომსახურებას სთავაზობს, ნერგავს ინოვაციურ, მაღალტექნოლოგიურ პროექტებს და კონკურენტულ გარემოცვაში პრესტიჟის გარანტიადაც შეიძლება მოვიხსნათ.

სოციალური ბანკების უმნიშვნელოვანესი მახასიათებელია მაქსიმალური გამჭვირვალობა, რაც ნიშნავს იმას, რომ ბანკი მომხმარებელს აწვდის ინფორმაციას, როგორ იხარჯება ფული, სად ხდება ინვესტიციის განხორციელება და რას აწარმოებს. მათი მისიაა ხელი შეუწყონ ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებას. ის მომხმარებელს სთავაზობს მდგრად ფინანსურ მხარდაჭერას და მაღალი ხარისხის მომსახურებას. სოციალური საბანკო სიტემა ორიენტირებულია გამჭვირვალე ფინანსურ პასუხისმგებლობებზე და წინა პლანზე აყენებს ეთიკურ პრინციპებს.

სოციალური ბანკი საკრედიტო და საინვესტიციო შესაძლებლობებში თანაბრად ითვალისწინებს სამმაგ განსხვავებულ კრიტერიუმს:

- მოგება (ეკონომიკური რაციონალურობა, არ შეიძლება იყოს ზარალი, რომელიც საფრთხეს უქმნის ბანკის სრულ განვითარებას)
- გარემო (ბუნებრივი გარემოს დაცვა და რესურსების მდგრადი მართვა)
- ხალხი (პრიორიტეტი საზოგადოების და მთლიანად საზოგადოების დაბალანსებული წახალისება).

ბოლო ორი ათწლეულის განმავლობაში სოციალური ბანკი მსოფლიოში სწრაფად განვითარდა, თუმცა არ არსებობს სოციალური ბანკის საყოველთაოდ მიღებული მკაცრი განსაზღვრება. მათი ტრანზაქციები ორიენტირებულია რეალური ეკონომიკის დაფინანსებაზე, ვიდრე სპეკულაციურ ბაზრებზე ვაჭრობასა და მსესხებლებისათვის ხელსაყრელი საკრედიტო პირობების შექმნაზე.

მსოფლიო ბანკის თანახმად (www.worldbank.com) ბიზნესის სოციალური პასუხისმგებლობა წარმოადგენს:

1. პოლიტიკური მიმართულებებისა და ქმედებების ერთობლიობას, რომელიც დაკავშირებული არის მთავარ დაინტერესებულ მხარეებთან, ღირებულებებთან და კანონის უზენაესობის და გარემოს დაცვის მოთხოვნების შესრულებასთან, საზოგადოების ინტერესებთან;
2. ბიზნესის ფოკუსირებას მდგრად განვითარებაზე.

იგივე ორგანიზაციის ინფორმაციით მთავრობის როლი საკვანძოა, როგორც მარეგულირებელი და საბანკო საქმის ხელმძღვანელის, ფინანსური სისტემის სტაბილური და ეფექტური ფუნქციონირების უზრუნველსაყოფად. მთავრობის მიერ უნდა იმართებოდეს და რეგულირდებოდეს, ქვეყანაში საბანკო ბიზნესის ყოველდღიური საქმიანობა, ინკლუზიური და პასუხისმგებლიანი დაფინანსების პრინციპების მისაღწევად.

სოციალურად ორიენტირებული საბანკო სისტემის ფენომენი მე-20 საუკუნის 40-50 წლებიდან იწყება, როდესაც მსოფლიოში ჩამოყალიბდა სოციალურად ორიენტირებული საბანკო სისტემა, რომლის მისიას წარმოადგენდა შეექმნა საზოგადოება, რომელიც ხელს შეუწყობდა მოსახლეობის ცხოვრების ხარისხს, ბიზნეს მისცემდა მდგრადი განვითარებისთვის ხელშეწყობის საშუალებას, შესთავაზებდა მდგრად ფინანსურ პროდუქტებს და მაღალი ხარისხის მომსახურებას.

როლანდ ბენედიქტერის (Benedikter R, 2011) გადმოცემით, 2007 წლიდან 2010 წლამდე გლობალურმა ფინანსურმა და ეკონომიკურმა კრიზისმა მოიცვა შეერთებული შტატები, ევროპა და მსოფლიო. 7 მილიონმა ამერიკელმა და 2 მილიონმა ევროპელმა დაკარგა სამუშაო, ხოლო 10 მილიონზე მეტი ადამიანი აიძულა გამხდარიყო სიღარიბის ზღვარს მიღმა. ათასობით ოჯახმა დაკარგა საცხოვრებელი სახლი და ბევრმა - დანაზოგი. ყოველივე ამის ფონზე, მაღალი იყო სოციალური ბანკების მნიშვნელობა და მათი ტენდენციურობის ზრდა, მათი აქტივები კრიზისის ფონზე გაორმაგდა, განსხვავებით ტრადიციული ბანკებისა. ეს წარმატება გამოწვეული იყო, საბანკო მომხმარებლების მზარდი რაოდენობის დარწმუნებით, რომ სოციალური ბანკი არის ფულადი გარიგების ნაკლებად სპეკულაციური და უფრო პასუხისმგებლობის მქონე, ეთიკური და საზოგადოებაზე ორიენტირებული გზა, ვიდრე ტრადიციული საბანკო სექტორი და რომ სოციალური ბანკი უფრო მეტად ზრუნავს საზოგადოების პროგრესზე. შესაბამისად, სოციალური ბანკები იყო ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული ფინანსური ინსტიტუტი მსოფლიოში 2007–2010 წლების ეკონომიკური კრიზისის დროს, რომლებიც, გარდა იმის, რომ გადარჩნენ, საზოგადოების ნდობის შედეგად შეინარჩუნეს და გაზარდეს თავიანთი მასშტაბები.

სოციალური ურთიერთობები შედარებით ახალი მოვლენაა ბანკთაშორის და ფინანსური ინდუსტრიის სფეროში. მიუხედავად იმისა, რომ მათი „ძირითადი აზროვნება“ დაახლოებით 100 წლით თარიღდება, თანამედროვე ინსტიტუტებად ჩამოყალიბება 1970-იანი წლებიდან დაიწყო. დღეს, კრიზისის პიკის შემდეგ, სოციალურმა ბანკებმა წარმოიდგინეს საკუთარი თავი ისტორიაში უპრეცედენტო ვითარებაში და საკმაოდ მყარად ჩამოყალიბდნენ მსოფლიო მასშტაბით. მათი შეხედულებები ეკონომიკურ და სოციალურ განვითარებასთან დაკავშირებით, წარსულში, რომელიც განიხილებოდა როგორც "ალტერნატივა" ან "ეგზოტიკური", საზოგადოებრივი დისკუსიის თანაფარდობის ნაწილი გახდა. მათ შექმნეს ალიანსები, რომ წარმოადგინონ „საუკეთესო პრაქტიკა“, თუ როგორ უნდა მოქმედებდეს საბანკო საქმიანობა და გააფორმონ ნაკლებად სპეკულაციური, უფრო რეალობაზე ორიენტირებული გზა, რათა თავიდან აიცილონ შემდგომი კრიზისი. ისინი იკვებებიან, როგორც პროგრესული, ე.ი. უფრო მეტად საზოგადოებრივი და ეკოლოგიური მიდგომებით კაპიტალთან და ფულთან მიმართებაში.

როლანდ ბენედიქტერის (Benedikter R, 2011) ინფორმაციით, ევროპაში სოციალური ბანკების უმეტესი ნაწილი მჭიდროდ თანამშრომლობს, ინტენსიურ გაცვლაში ავითარებენ თავიანთ ზრდას და ინვესტიციურ სტრატეგიებს. პარალელურად, ისინი ავითარებენ თანამშრომლობას მთელ მსოფლიოში სოციალურ ბანკებთან. 2009 წლის მარტში თორმეტმა სოციალურმა ბანკმა დააფუძნა „გლობალური ალიანსი საბანკო ფასეულობებისთვის“ (GABV), მთავარი ოფისი ლონდონში, ხოლო, მას წინ უძღოდა 1989 წლის დასაწყისში, INAISE- ს (ინვესტორთა საერთაშორისო ასოციაცია სოციალურ ეკონომიკაში) ჩამოყალიბება. INAISE- ს მეშვეობით, მთელი მსოფლიოდან სოციალური ინვესტორები უერთდებიან ძალებს გამოცდილების გაზიარებისთვის, ინფორმაციის გავრცელებაში და იმის დემონსტრირებისთვის, რომ მართლაც შეიძლება ფულის გამოყენება სოციალური და გარემოსდაცვითი პოზიტიური ცვლილებების მისაღწევად. გარდა ამისა, გასული წლების განმავლობაში მკვეთრად გაიზარდა აკადემიური კვლევები და სამეცნიერო ჩართულობა სოციალურ ბანკთან და სოციალურ ბიზნესთან დაკავშირებით. შეიქმნა ისეთი ახალი ინსტიტუტები, როგორებიცაა “Skoll Center” სოციალური მეწარმეობისთვის 2003 წელს ოქსფორდის უნივერსიტეტის საქმიან სკოლაში დაფუძნებული და სოციალური ბანკის ინსტიტუტი 2006 წელს გერმანიაში, ბოჩუმში გახსნილი.

ნაშრომში ვსაუბრობთ და განვსაზღვრავთ *სოციალურ ბანკს*, სწორედ როგორც საბანკო საქმეს, რომლის მიზანია საბანკო ოპერაციების საშუალებით დადებითი გავლენა მოახდინოს საზოგადოებასა და გარემოზე.

ოლაფ ვებერის (Weber O, 2011) ინფორმაციით თანამედროვე სოციალური ბანკის წინამორბედად შეგვიძლია მივიჩნიოთ ადრეული სოციალური ტიპის ბანკი „*Montes di Pieta*” (იტალიის ცენტრალური ჩრდილოეთი რეგიონი), რომელიც შეიქმნა დომინიკელების და ფრანცისკანელების რელიგიური ორდენის მიერ იტალიაში XV საუკუნეში, რათა ღარიბებისთვის მიეცათ კრედიტის გაცემის შესაძლებლობა და ებრძოლათ უზნეობისთვის. ეს ბანკები თავისი შინაარსით რევოლუციური იყო, რადგან ავითარებდნენ კეთილდღეობას და არ იყვნენ მიმართული მხოლოდ მოგების მიღებაზე, ისინი მხარს უჭერდნენ პოლიტიკურ, კულტურულ და რელიგიურ საქმიანობას და ეხმარებოდნენ ხელმომჭირნეებს. ასეთი ტიპის ბანკები იქმნებოდა ისეთი კლიენტებისთვის, რომელთაც არ ჰქონდათ წვდომა ძირითად საბანკო სერვისებთან, როგორიცაა საკრედიტო ან შემნახველი საშუალებები. დღესდღეობით სოციალური ბანკინგი დიდწილად ემყარება ამ ბანკების ფილოსოფიას, რომელთაც, თავის დროზე შეძლეს შეექმნათ კულტურული ცვლილება ფინანსურ ბიზნესში და საზოგადოების სხვადასხვა დონეზე მდგრადი განვითარება.

1970-იანი წლებიდან დაწყებული თანამედროვე სოციალური ბანკების საფუძვლად შეიძლება მივიჩნიოთ, როგორც პასუხი იმ დროისთვის პრობლემების მოგვარებაზე, როგორიცაა მდიდრებსა და ღარიბებს შორის არსებული უფსკრული, გარემოს დაბინძურება, უთანასწორობა, სქესთა შორის და იმდროინდელ ზესახელმწიფოებს შორის სამხედრო კონფრონტაცია. ამრიგად, სოციალური და ეკოლოგიურად განწყობილი პროექტების მხარდაჭერით თანამედროვე სოციალურმა ბანკებმა (და ახლაც) განაპირობა ის, რომ მიზნად დაისახა საზოგადოების მრავალფეროვან დონეზე უფრო მდგრადი განვითარებისთვის ემუშავა.

ფრანს დე კლერკის (Frans de Clerck, 2010) მოხსენებაში აღნიშნულია, რომ გერმანიაში 1974 წელს GLS Bank-ის დამფუძნებლები (დღეს ყველაზე დიდი სოციალური ბანკი *Gemeinschaft für Leihen und Schenken*, რომლის სახელი ნიშნავს სიტყვასიტყვით "საზოგადოებას სესხებისა და შემოწირულობებისთვის", აქტივები 2.2 მილიარდი დოლარით), პირველები იყვნენ, ვინც ყურადღება გაამახვილეს ფულად სესხებზე (ადამიანის ინტერესზე სტიმულირების მოსახდენად) და ფულად საჩუქარზე (ყველაზე პროდუქტიული საწყისი კაპიტალი). მათ, ასევე, ყურადღება გაამახვილდეს იმ შესაძლებლობების განვითარებაზე, რომლებიც აერთიანებდა ინვესტორებს და მსესხებლებს, მომხმარებლებს და მეწარმებს ინვესტიციებისთვის. GLS-სი საბანკო საქმეს განიხილავს, როგორც ფულადი სახსრების მოძრაობის მუდმივ და გაცნობიერებულ პროცესს, რომელიც საჭირო არის საზოგადოებისა და ადამიანის განვითარებისათვის. ინდივიდუალური პასუხისმგებლობა და სხვა ადამიანებზე ზრუნვა განიხილება, როგორც ამ პროცესების ძირითადი მამოძრავებელი. ამგვარი ეთიკური მიდგომა საბანკო საქმეში, შთაგონება იყო სხვა მრავალი ევროპის სოციალური ბანკისთვის, რომელიც თანდათანობით განვითარდა ბოლო რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში. მიუხედავად კულტურული განსხვავებებისა, ზომების მრავალფეროვნებისა, აქცენტების (სოციალური, გარემოსდაცვითი), პროდუქტებისა და მომსახურების, განვითარების ეტაპზე ყველა მათგანს აქვს ეთიკური და მდგრადი განვითარების ელემენტები თავისი მისიის, ამბიციებისა და პრაქტიკის საფუძველი. ყველა მათგანი კარგ საქმეს ქმნის ადამიანის და სოციალური განვითარებისათვის, ხოლო ზოგადად და სპეციალურად შემუშავებულ პროდუქტებსა და მომსახურებებს სთავაზობს შესაბამის ბაზრებს. მიუხედავად იმისა, რომ

ბევრმა მათგანმა განიცადა წარუმატებლობა, მათმა უმრავლესობამ იპოვა წარმატებისკენ მიმავალი გზა, ფუნქციონირების სხვადასხვა მოდელით და ზოგადი საბანკო წესების დაცვით.

დაზუსტებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ დღეს მსოფლიოში არსებობს სოციალური ბანკები, რომელთა უმეტესი ნაწილი არის „გლობალური ალიანსი საბანკო ფასეულობებისთვის“ (GABV) წევრი. ეს არის სოციალური ბანკების მსოფლიო ასოციაცია, რომელიც მის წევრებს აღწერს, როგორც ბანკებს, რომელთა მთავარ მისიას წარმოადგენს „ინვესტიცია საზოგადოებაში, რომელიც აფასებს ადამიანის განვითარებას, სოციალურ გაერთიანებას და პასუხისმგებლობას ჩვენი ბუნებრივი გარემოსთვის“ (www.gabv.org). ალიანსი დაარსდა 2009 წელს და მისი მიზანია ბანკი წარმოადგენდეს საზოგადოების ჯანმრთელ და პროდუქტიულ სისტემას. ალიანსის წევრები არიან აზიის, აფრიკის, ავსტრალიის, ლათინური ამერიკის, ჩრდილოეთ ამერიკის და ევროპის ქვეყნები. 2020 წლის მონაცემებით, ალიანსი მოიცავს 62 ფინანსურ ინსტიტუტს და 16 სტრატეგიულ პარტნიორს; კოლექტიურად ემსახურებიან 67 მილიონზე მეტ მომხმარებელს, ფლობენ მენეჯმენტში გაერთიანებული აქტივების 200 მილიარდ დოლარზე მეტს და მათ 76,000-ზე მეტი თანამშრომელი უჭერს მხარს.

საბანკო ალიანსის (GABV) წევრ ფინანსურ ინსტიტუტებში შედიან მსოფლიო წამყვანი ბანკები, როგორებიცაა: *Triodos Bank (Europe)*; *GLS Bank (Germany)*; *Alternative Bank Switzerland (Switzerland)*; *Bank Australia (Australia)*; *Banca Etika (Italy, Spain)* და სხვა. მათი მისია დაფუძნებული არის სოციალურ პასუხისმგებლობაზე, რომელიც სარგებელს მოუტანს ხალხს და გარემოს გრძელვადიან პერიოდში. მათ მიაჩნიათ, რომ ინკლუზიური დაფინანსება, საფუძველი არის იმის, რომ ფინანსები ყველასათვის იყოს ხელმისაწვდომი, რადგან ფინანსურ სისტემაში ხალხის ჩაბმა ხელს უწყობს სოციალურ და ეკონომიკურ განვითარებას.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მსოფლიო ეკონომიკურმა კრიზისმა მნიშვნელოვანი უარყოფითი გავლენა მოახდინა გლობალურ დონეზე ინდივიდების ცხოვრებაზე, ექსპერტების აზრით, კრიზისი გამოწვეული იყო მარტივი მიზეზით: ფინანსური სისტემა ორიენტირებული იყო საკუთარი ინტერესების განვითარებაზე, რამაც გლობალურ დონეზე მოგვცა ფინანსურ სექტორში საზოგადოების უნდობლობა. სწორად, ამ დროს გაძლიერდნენ სოციალური პასუხისმგებლობის მქონე ბანკები, ვინაიდან, როგორც ვიცით, ბანკები დიდად არიან დამოკიდებულნი საზოგადოებაზე და მათ მიერ განხორციელებულ ოპერაციებზე. სოციალური ბანკების მისიას კი ზუსტად საზოგადოების კეთილდღეობა წარმოადგენს.

2011 წლის გლობალური კრიზისის შემდეგ საბანკო ბიზნესში აქტიური გახდა სოციალური მიზნები. სოციალური ბანკი დღეს ნაკლებადაა შესწავლილი და შესაბამისად, მასთან დაკავშირებით კვლევები თუ სტატიები ნაკლებად მოიძებნება. ცნობილია გარკვეული მახასიათებლები, რომლებსაც უნდა ემყარებოდნენ და მათი საქმიანობა არ უნდა იყოს მხოლოდ მარკეტინგული ხრიკი, არამედ სოციალური საბანკო ბიზნესის მასშტაბები ფართოდ უნდა იყოს საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომი, ვინაიდან სოციალური ბანკის ერთ-ერთი მახასიათებელი არის მისი გამჭვირვალობა.

„Institute for Social Banking“-ის (www.social-banking.org) თანახმად, სოციალური ბანკები გამოირჩევიან საერთო მახასიათებლებით, რომელიც მათ განარჩევთ სხვა კომერციული ბანკებისგან და ფორმირდებიან შემდეგნაირად: საზოგადოების საჭიროებებზე ფოკუსირება რეალურ ეკონომიკასა და სამოქალაქო საზოგადოებაში, გამჭვირვალობა და პასუხისმგებლობა, მოგების მაქსიმიზაციის ნაცვლად, მისი შემცირება და სხვა სპეკულაციურ საქმიანობებზე ჩამოშორება. ისეთი ბიზნესების დაფინანსება, რომლებიც საერთო სიკეთის მიმღები იქნება,

ზრუნვა თანამშრომლებზე, ისეთი სახის სტრატეგიების შემუშავება, რომლებიც ხელს შეუწყობენ რისკების მინიმიზაციას და გათვლილი იქნება გრძელვადიან პერსპექტივებზე.

პიტერ ბლომი „გლობალური ალიანსი საბანკო ფასეულობებისთვის“ თავმჯდომარე (და Triodos Bank-ის აღმასრულებელი დირექტორი), საბანკო ბაზაზე დაფუძნებულ ღირებულებებს აფასებს, როგორც „ვალდებულ ფინანსურ ინოვაციას“, რომელიც ორიენტირებულია რეალურ ეკონომიკაში ადამიანის საჭიროებების დაკმაყოფილებაზე. GABV კვლევების თანახმად, საბანკო პრინციპების საფუძველზე დაყრდნობით 2020 წელს იქნება შესაძლებელი, მიღწეულ იქნეს მსოფლიოში მილიარდი ადამიანის დაფინანსება მდგრადი საბანკო მომსახურებით. გლობალურმა ალიანსმა შეიმუშავა მდგრადი დაფინანსების და მდგრადი ბანკინგის პრინციპების მთელი რიგი, რომლებიც მიზნად ისახავს აღწეროს მდგრადი საბანკოსი სისტემის ფუნდამენტური საფუძვლები:

- **ეკონომიკური, სოციალური და გარემოსდაცვითი ინდიკატორები**, როგორც "სამმაგი ხაზი" და ბიზნეს მოდელის ძირითადი საფუძველი.
- **საზოგადოებაზე დაფუძნებული** - ემსახურება რეალურ ეკონომიკას და ახალი ბიზნეს მოდელების შესაძლებლობას, დაკმაყოფილდეს ორივეს მოთხოვნილება;
- **გრძელვადიანი ურთიერთობა** მომხმარებლებთან, მათი ეკონომიკური საქმიანობის და მათთან დაკავშირებული რისკების პირდაპირი გაგება;
- **გრძელვადიანი, თვითმყოფადი და გამძლე** გარე რისკების მიმართ;
- **გამჭვირვალე და ინკლუზიური** მმართველობა;
- **საბანკო კულტურა**, რომელიც მოიცავს ამ პრინციპებს.

საქართველოში კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა პირდაპირი გაგებით კვლავინდებურად ქველმოქმედებასთან ასოცირდება. თუმცა მრავალი უმსხვილესი კომპანია, მათ შორის ბანკები, სოციალური პასუხისმგებლობის კუთხით საკმაოდ ბევრ საინტერესო პროექტს ახორციელებენ და ამით ხელს უწყობენ სამოქალაქო განათლების ამაღლებას (საშუალო და უმაღლესი განათლება), ზრუნავენ გარემოზე (დაზიანებული ტყის მასივების აღდგენა, ეკოლოგია), კულტურაზე (თეატრი, კინო, მუსიკა, ხელოვნება) და საბანკო ბიზნესის მიერ გაწეული დანახარჯები CSR მიმართულებით, წლიდან წლამდე რამდენიმე ათასიდან მილიონამდე ლარის დანახარჯებს უტოლდება.

საქართველოს ეროვნული ბანკის 2018 წლის 26 სექტემბრის ბრძანებით კომერციული ბანკების კორპორაციული მართვის კოდექსი არეგულირებს საბანკო სექტორის ეფექტურ ფუნქციონირებას და მდგრადობას. ის ეყრდნობა ჯანსაღი და პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების პრინციპს და ხელს უწყობს კორპორაციულ მართვაში საერთაშორისოდ აღიარებული მოწინავე პრაქტიკის დანერგვას. სტრატეგიულ მიმართულებაში ითვალისწინებს კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის მიზნისთვის საჭირო ქმედებებს; ეხება ჯანსაღ ორგანიზაციულ სტრუქტურას, თანამშრომლებზე, გარემოსა და სოციალურ მიმართულებებზე ზრუნვას.

მსოფლიო ქვეყნებში კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის პრაქტიკა განსხვავებული არის, რაზეც გავლენას ახდენს ქვეყნის კულტურა, ისტორია და სახელმწიფო პოლიტიკა, თუმცა CSR-ის საერთო მონახაზი ყველასთან დომინანტური არის. დღეს სოციალური ბანკები თავიანთი საქმიანობითა და დაფინანსების პრიორიტეტებით, მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ მსოფლიო გლობალურ ეკონომიკაში, რაც ხელს უწყობს ზოგად ეკონომიკურ წონასწორობას. სოციალური ბანკების ამბიციური მიზანი არის

დაფინანსოს სამართლიანი ვაჭრობა, ეთიკური ბიზნესი, აგრომეურნეობა, კოპერატივები, რომლებიც მიმართულნი არიან შექმნან საზოგადოებაზე ორიენტირებული დოვლათი, ხელი შეუწყონ ბუნებაში ეკოლოგიურ პროცესებს, რომლებიც წარმოშობს ბუნებრივ რესურსებს და სოციალურ კაპიტალს.

თანამედროვე მსოფლიოში მნიშვნელოვანია სოციალურმა საბანკო ბიზნესმა იწყოს ზრდა, რისთვისაც მათ უნდა შექმნან და მიაწოდონ საზოგადოებას ისეთი პროდუქტები და მომსახურება, რომლებიც ხაზს გაუსვამენ მათ სოციალურ გავლენას, ხოლო ფინანსებს გახდიან ნაკლებ სარისკოს. ვინაიდან ბანკების უმეტესობა ეყრდნობა საკრედიტო ბიზნესს, მათ ისე უნდა გააფართოვონ თავიანთი პროდუქტების პორტფოლიო, რომ ნაკლებად იყვნენ დამოკიდებულნი პროცენტებზე. სოციალურ ბანკებს, ასევე, დასჭირდებათ ფოკუსირება მოახდინონ ისეთ სოციალურ პოზიტიურ პროექტებზე, რომელიც ხაზს გაუსვავს მათ სოციალურ მისიას, მათი მხრიდან საჭირო იქნება ისეთი ინდიკატორების შემუშავება რომელიც ნათლად აჩვენებს მათ დადებით გავლენას საზოგადოებაზე, გარემოზე და მდგრად განვითარებაზე და ბოლოს, უნდა შევთანხმდეთ, რომ ბანკები არიან სოციალური სისტემის განუყოფელი ნაწილი და რომ ყოველთვის უნდა დარჩნენ ამ ნიშაში, რათა უზრუნველყონ საბანკო ბიზნესის გრძელვადიანი მდგრადობა და სიცოცხლისუნარიანობა.

სოციალურ პასუხისმგებლობაზე საუბრისას, არსებითი საკითხია, რომ ის არ გავაიგივოთ როგორც ქველმოქმედება, რაც ხშირად საქართველოში აღქმულია - CSR. ის შეიძლება სოციალური პასუხისმგებლობის ერთ-ერთ კომპონენტად ჩაითვალოს, რადგან ქველმოქმედებისგან განსხვავებით, სოციალური პასუხისმგებლობა, მოიაზრებს არა მხოლოდ ფინანსურ მხარდაჭერას, არამედ ის სრულად ზრუნავს გარემოზე, სადაც საქმიანობის განხორციელება.

დასავლეთის ქვეყნებში კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობა ეროვნული პოლიტიკის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს. მნიშვნელოვანია, საქართველომაც გაითვალისწინოს მათი გამოცდილება, გაზარდოს ცნობიერება სოციალური პასუხისმგებლობის მიმართულებით, როგორც საზოგადოებისთვის, ასევე კომპანიებისთვის.

გამოცდილება აჩვენებს, რომ სოციალურ ბანკებს რეალურ ეკონომიკაში შესაძლებლობა აქვთ დაეხმარონ გლობალური ფინანსური სისტემის განვითარებას, მათივე შემუშავებული პასუხისმგებლიანი დაკრედიტების სისტემებით, მიუხედავად იმისა, რომ მათი მასშტაბები და გავლენა საკმარისი არ არის სრული ეკონომიკური პრობლემების გადასაჭრელად. დღესაც, ისინი წარმოადგენენ დაფინანსების ახალ პროგრესულ მიდგომას, რომელსაც შეუძლია შეცვალოს საზოგადოების ცხოვრება, ხოლო მათ შეცვალონ სამყარო. ყოველივე ამას განვითარების გზაზე მყოფი საქართველოსთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი დატვირთვა ენიჭება.

ბიბლიოგრაფია:

საქართველოს ეროვნული ბანკი (2018), კომერციული ბანკების კორპორაციული მართვის კოდექსი, ბრძანება N215/04
Benedikter R. (2011). Social Banking and Social Finance
https://www.researchgate.net/publication/248388817_Social_Banking_and_Social_Finance (Last seen 22.04.2020)

Benedikter R. (2011). Social Banking and Social Finance, Answers to the Economic Crisis, Stanford, USA

Bowen H. (1953). Social responsibilities of the businessman. New York, Harper

INSTITUTE FOR SOCIAL BANKING (2015). Values based banking Bringing the voice of the citizen into finance, Inquiry Working paper, United Nations Environment Programme, Vienna

INAISE. (2010). Networking Social Finance, (Co-author - Frans de Clerck, p. 25)

<http://inaise.org/wp-content/uploads/2016/11/07-13-2010-networking-social-finance.pdf> (Last seen 22.04.2020)

Weber O. (2011). Social Banking and the Future of Sustainable Finance

https://www.researchgate.net/publication/259908868_Social_Banking_and_the_Future_of_Sustainable_Finance (Last seen 22.04.2020)

Weber O. Remer S. (2011). Social Banking and the Future of Sustainable Finance, Routledge, USA